

תרבות ואמנות

עורך צבי גורן

הפסטיבל ה-12 לחיאתרון אחר • עכו 91 •

דניאלה פ'ישר ׀ בכורות בתחרות

רק במקרה אני כאן

עוטפות העדויות הכתובות מכל הצדדים. בארבע מסכי וידאו מוקרן, ללא הפסקה ובמקביל, טקס זיכרון "אמיתי", תהליך החקיקה בקעקע של מספרו של אביה על זרועה של סמדר, סרט מצויר נאיבי ועוד.

כמת הטקסים עומדת במרכז דגם מצויר ונאיבי של מחנה השמדה מרומו, שסביבו טסה רכבת משחק לילדים. אני לא אוהבת את האמצעים המורכבים האלה בתיאטרון, אומרת לנו זלמה, אבל ככה זה היום.

בהמשך המסע ההיסטורי עוברים דרך מסדרון צר ונמוך, שמעברו השני, ררך רשת מכוסה נעליים, דולים השחקנים מהקהל פרטים אוטוביוגרפיים הקשורים בשואה, ורושמים אותם באובססיביות כפנסק קטן. "אני מנסה להבין את העבר של העם היהודי", אומר חאלד, "כרי שאוכל לדעת את העתיד של העם שלי". משם לבונקר קלטרופובי, יושבים צפופים בצורת "ח" על מזוורות ישנות. קשת של רמויות נכנסות מפתחים שונים לחלל הקטן. השכנה הפשיסטית שמתאזרת לערבי, מאלצת את ננה הקטן, האוסף תמונות של נאצים כתחביב, לדקלם על השואה, הכל "בזכות" הסלקציה שהיא עברה.

המופע נעשה רחוס יותר ויותר, כמו האוויר המחנק. מצחק ומעורר זועה. פתאום מסבים לשולחן עמוס כל טוב עם המשפחה הלוחמת, שרים יחד עם השחקנים שירי א"י הטובה ומרימים כוסית יין לחיי העם הזה. בחלק האחרון מוזמנים הצופים משתתפים לטפס למפלס העליון. כל שחקן מציג מטאפורה בוטה, הלקוחה מהווי מועדוני הסאדורמאזוכים של המציאות הישראלית. מסביב מפורזים ספרים, קלטות, קטעי עיתונות ועוד, כל החומר שנסאף במשך שלוש שנות העבודה על המופע.

זהו המופע הרביעי שמעלה הקבוצה בפסטיבל עכו מאז שהוקמה לפני שש שנים. הקבוצה הציגה גם פעמיים בפסטיבל ישראל, וזכתה לתהודה רבה עם המופע הקודם בפסטיבל עכו 88 "זכרונות דור שני בחיק העיר העתיקה", שעסק בביוגרפיה האישית של כל שחקן. גם הפעם מעורבים ויוצרים השחקנים בכל שלב בתהליך היצירה: החל באיסוף החומר, כתיבת הטקסטים ואיסוף האביזרים, וכלה בבניית המבוך, שבין מפלסיו ומטרונותיו נערך המופע. התיאטרון הטוטאלי שיוצר המרכז הוא התשובה המוחצת לכל המתמקמים מהגדרת ה"תיאטרון האחר", שנהפך בפסטיבל למעין סיסמה ריקה ומביכה. אולי בהשראתם יתעוררו יוצרים אחרים, וינסו לחפש את דרכם המקורית בתיאטרון הישראלי.

"ארבייט מאכט פראיי מיטויטלנד אירופה". שחקנים יוצרים: מוני יוסף, סמדר יערון מעיין, חאלד אבו עלי, מירי צמח, נעמה מנבר. בימוי ועיצוב: דודי מעיין

כותרת המופע היא הכתובת שקיבלה את פני היהודים כבואם למחנה ההשמדה: העבודה משחררת. היהודים פסעו פנימה, בלי לדעת את שמצפה להם מעבר לתחנת הרכבת, בדרך אל מסע מסויט וסופי מאוד.

גם המופע של קבוצת המרכז לתיאטרון עכו מתנהל כמסע - פיזית, כרונולוגית, רגשית ואסוסיאטיבית. מסע קולאז' בן חמש שעות אל שורשי הוועה שהצמיחה את ההווה הישראלית המטרפת, הלאומנית, האכזרית, המפטמת עצמה בשרידיה.

שני חלקים למופע. בהתחלה סיור מודרך כשאלה איך. איך הלכו ההמונים אחרי היטלר, איך הלכו היהודים לגורלם, וחשוב אולי יותר: איך אנהנו מגיבים ומתיחסים לעדויות "משם". היילת חינוכית מובילה את הקבוצה הקטנה (עד 15 צופים) אל בית לוחמי הגטאות. מהקומה השניה משקיפה זלמה (סמדר יערון מעיין) כבאים, כמעט כמו הרצל.

זלמה היא ניצולה, לבושה בשכבות של הידור ובעלת מבטא פולני, שיער אסוף בתסרוקת גבוהה, נעלי גולדה ורגליים מנופחות מספוג. בקור רוח מחויך ומאופק היא מובילה את הצופים במסדרונות העבר. מדי פעם מביטה בשעון ופולטת שאין זמן ושצריך למהר. את הסיור המודרך מסיים חאלד אבו עלי ליד דגם מחנה השמדה. קשה לו להרצות את הפרטים והמספרים הטכניים הקרים. הוא מבקש להסתובב באולם, אבל נקטע על-ידי החיילת הדורשת בתקיפות נעימה לצאת, כי ממהרים.

הזמן, הפער בין ההווה לעבר, פנטזיה למציאות הוא רק אלמנט אחד במסע. בדרך לעכו נוסעים בין שורות עצים וזוכרים במשפט הפרידה של זלמה: להתעורר כבוקר, לראות את השמים הכחולים, העצים הירוקים, ולהגיד תודה שבמקרה, רק במקרה אני כאן. כאולמות האבירים לא רואים את השמש, וכמעט איטי מהתיעוד המקורי והמועז, עוברים את הגבול הרק אל הגרוטסקה, האכסורד וגם הצחוק.

זלמה כבר מחכה לנו שם, מנצחת בעוז על טקס זיכרון מסוגנן וצעקני של תלמידי בית ספר בכחול. את החרד